

Vagyonközösségben

Emberi méltóság

Sokféle szegénység van; amit most ezek közül kiemelek, az az önbecsülésünkben, az emberi méltóságunkban megélt deficit. Ezen érzések neve: csökkentértékűség, kisebbségi érzés és – ennek látszólagos ellentéte – a gőg. Mindkét érzést ismeri Benedek, és minden embertől, aki szeretessé szeretne válni, mindkettő figyelmet kíván. Szent Benedek szerint a két látszólag ellentétes érzés az alázatban tisztulhat meg. Nem véletlen, hogy az alázatosságról írt fejezet a leginkább kifejtett, a leghosszabb. A szegénység és a gazdagság egyaránt fakadhat a kisebbségi érzésből és a gőgből. Jézus a talentumokkal kapcsolatban talányosan, mégis egyértelműen fogalmaz: a gőgös gazdagoknak, hatalmasoknak ezt mondja: „Mid van, amit nem kaptál?”; az önmagukat elásó szegényeknek pedig ezt mondja: „Akinak nincs, attól azt is elveszik, amije van.” Jézus erős állítása: Mindenkinak adatott, mindenkinak van, mindenki van. És több helyütt, az Ó- és az Újszövetségi iratokban újra meg újra elhangzik: „Én vagyok.” Az Úr az, aki nem kisajátítható. Ő az, aki az Ó- és az Újszövetség népének, a kiválasztott népnek és a pogányoknak, szegényeknek és gazdagoknak egyaránt üdvösség. Mindenki olyan mértékben van, amilyen mértékben Krisztus vanságába, jelenlétébe beavatódik. Teljesebb egészségünket, emberi méltó-

ságunkat Isten terében, Isten jelenlétében tapasztalhatjuk meg. A mai világban nehéz Istenről beszélni, és sokféle pótcselekvés nehezíti meg, késlelteti a lényünk legmélyén vágyott találkozást; azt a szent pillanatot, amikor legalább tükör által homályosan vagy épp színről színre láthatjuk, hallhatjuk az Urat. Isten jelenlétében részesedünk a szótlan meditációban vagy épp a műhely zajában, és megbékélünk azzal, ami van, és magunkhoz öleljük úgy, amint van.

Önkorlátozás és önátadás

A teremtés és az újjáteremtés meg nem szűnő eseményében Isten nagyvonalúan adja önmagát, anélkül, hogy ebbe belefáradna, anélkül, hogy ezáltal megsemmisülne. Jézus így válaszol az újjászületés formáját kérdező Nikodémusnak: „Isten ugyanis úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn 3,16) Izrael és a kereszténység hittapasztalata szerint az Úr kezdeményező szeretete keretezi életünket: fogantatásunkat, születésünket és halálunkat. Ebből a hittapasztalatból fakad az a meggyőződésünk, hogy életünk nem esetleges, nem véletlenszerű, még ha krízisek idején úgy tekintettünk is önmagunkra, hogy gyermekkorunkban vagy felnőtt éveinkben nem kaptunk elég figyelmet, nem értettek meg eléggé, vagy épp visszaéltek velünk a bennünket nevelő felnőttek. A hitkrízisek idején istenképünket, Isten iránti bizalmunkat érintő, megrendítő felismerések is ránk törnek: *Valóban gondunkat viseli-e az Isten, ha ez a mértékű kiszolgáltatottság, erőszak velem, a testvéremmel, a gyermekekkel, az öregekkel szemben megtörténhetett!?* Az emberi életből kiiktathatatlanok a veszteségek, amelyek némelyeket kétségbe ejtenek, másokat pedig megnyitnak a misztériumra, és már készek hittel szemlélni veszteségeiket. Amikor belátjuk, megéljük, hogy már nem vagyunk urai a helyzetnek, kiszolgáltatottak vagyunk – ez az a kegyelmi szituáció, amikor ráhagyatkozunk a gondviselésre. A tudatos és a szabadon választott önkorlátozás, a monasz-

tikus fogadalmak – a stabilitás, a szerzetesi életalakítás és az engedelmesség – az Isten gondviselésére, meghívó szavára adott válasz. A szerzetesi életforma a megtapasztalt és bevallott rászorultságból, szükségszerűségből fakadó válasz. Az erotikus érintésről, a karierről, a hatalom akarásáról, a vagyonról, a hírnévről való lemondás az érintettségből, a töredékes, mégis meghatározó istentapasztalatból fakad. Az életfelajánlás, az önátadás a közösség jelenlétében történik. „Fogadj el engem, Uram, szent igéd szerint, hogy neked éljek. Ne szégyeníts meg, mert benned bíztam!” (Zsolt 118,110; RB 58,21) – Ez a zsoltárvers hangzik fel a szerzetesszentelés liturgiájában. Ez az elköteleződésre kész novícius imája, amelyet végül a közösség egésze vele együtt háromszor ismétel meg. Az imádság formája az ismétlés. Miként az újjáteremtés nem szűnő esemény, úgy az önátadásunkat is napról napra meg kell ismételnünk, hogy szívünk egyre inkább megegyezzek szavunkkal. Az önkorlátozás és az önátadás nehezített terepe a krízis, amely a szerzetessé válás, a Krisztus-követés kiiktathatatlan stációja. Amire az öregek és szakemberek egybehangozóan figyelmeztetnek, hogy a krízisek idején ne siessünk, ne hozzunk döntéseket, hanem türelemmel érleljük meg döntéseinket, hogy az érzelmi viharok elmúltával Isten terében formálódjon meg imádságos válaszuk. Sietség nélkül, egyre nagyobb alázattal, egyre fogyatkozó szégyenérzettel és megerősödött bizalommal újra kimondhatjuk: „Fogadj el engem, Uram, szent igéd szerint, hogy neked éljek. Ne szégyeníts meg, mert benned bíztam!”

Az életszínvonal

A gondviselésről és a felebarátaink jóindulatáról a szükség idején szerezhetünk tapasztalatot. A monostorokban is fokozódó jólét elidegenít bennünket a szegényektől, érzéketlenné tehet bennünket a szegények és a közöttünk élő Szent iránt. Az a társadalom, amelyből a hivatások jönnek a monostorainkba, a vagyoni helyzet, az életszínvonal tekintetében is sokféle: vannak a mélyszegénységben és a minimálbérből élők, a

középosztálybéliék és a dúsgazdagok. És persze vannak szegény és gazdag monostorok. Az üdvösségünk, boldogságunk szempontjából azonban az a döntő, hogy amink van, azt készek vagyunk-e megosztani embertársainkkal vagy – a mindenkor fenyegető létbizonytalanságra hivatkozva, az anyagi biztonságra törekedve – rezerváljuk azt a sokat vagy keveset, amit kaptunk!? Kevésbé ismert, hogy a taizéi szerzetesek az év folyamán megdolgozott, megtakarított jövedelmüket és az adományokat az év végén szétosztják a rászorulóknak között. Roger testvér és tanítványai gondviselésbe vetett bizalma már több generáción keresztül áthagyományozódott.

Az osztozás kultúrája

Az életközösségben apát és Regula alatt küzdő cönobita szerzetesek olyan mikrotársadalmat alkotnak, amelyet az osztozás kultúrája jellemez. Ahhoz, hogy az Isten iránti bizalomban naponta és egy életen át növekedni tudjunk, szükséges elsajátítanunk az osztozás kultúráját. A testvéri közösségben megosztjuk egymással időnket, vagyonunkat, értékeinket, barátainkat, gondolatainkat, istentapasztalatunkat, bűneinket, szükségünket és örömeinket. „Lehet-e tulajdonuk a szerzeteseknek?” Szent Benedek a maga által feltett kérdésre az eszményt – a több évszázados szerzetesi hagyomány és a szerzetesi életformában eltöltött három évtizedes saját élmény ismeretében – a Regula 33. fejezetében fogalmazza meg. „Kiváltképpen ezt a bűnt kell gyökerestül kiirtani a monostorból. Senki se merészeljen az apát rendelése nélkül bármit is adni vagy elfogadni, vagy bármit is sajátjaként bírni; egyáltalán semmit sem: se könyvet, se írótaqlát, se íróvesszõt, tehát igazán semmit se. Hiszen még saját testüket vagy akarataikat sem szabad tulajdon hatalmukban tartaniuk, hanem minden szükségeset a monostor atyjától várjanak. Ne is legyen semmijük sem, amit az apát nem ad, vagy meg nem enged. Mindenük legyen közös, amint írva van, senki se valljon magáénak semmit (ApCsel 4,32), se ne tartson jogot semmire. Ha valakit rajtakap-

nának, hogy ebben az igen gonosz bűnben találja örömét, figyelmeztessék első- és másodíziben; ha nem javul meg, büntetéssel sújtsák.” (RB 33)

A monostor falain belül a magánvagyon bűn, a privát tulajdon a közösség ellen elkövetett bűn. A személyes használatban lévő tárgyak az apát áldása, jóváhagyása révén válnak a közösség tulajdonává. Aki nem tárja az apát elé, amit ajándékba kapott, az vét a közösség ellen, az igen gonosz bűnt követ el. A magánvagyon bármilyen mértéke az elkülönülés miatt jelent veszélyt mind a közösségre, mind az illető testvérre. Az áldáskérés a napjainkban transzparenciának nevezett működésmód szakrális formája. Benedek útmutatása szerint a monostorban élő testvérek kérik az apát áldását a terveikre, útjaikra, ajándéktárgyaikra, tévesztéseikre, mulasztásaikra. Így nem fognak izolálódni a közösségtől, hanem szükségleteikkel, hibáikkal együtt elfogadja őket a közösség. Az áldáskérésben az Isten és az Ő helyettese, az apát előtti transzparencia formálódik meg. A testvérek nem engedélyt kérnek, hanem ennél többet: Isten áldását. Ez az alázat teszi őket szabaddá, hogy az optyina i sztarecekkal és Szent Pállal együtt így imádkozzanak: „Uram, hálát adok neked mindenért, ami történni fog velem, mert szilárdan hiszem, hogy a Téged szeretőknek minden a javukra válik.” (Róm 8,28)

A szív feltárása, a gyónás szintén a transzparencia jele. Benedek diszkrécióval vezeti tanítványait az osztozás kultúrájába: vannak bűnök, amelyeket nem az egész közösség nyilvánossága előtt, azaz a capitulum culpae fórumán, hanem az apátnak vallanak meg. Másutt Benedek azt rendeli, hogy az útra küldött testvér inkább hallgasson, mintsem beszéljen az útközben tapasztalt történésekről.

A vagyonközösség az osztozás egyik formája. Benedek meggyőződése szerint a hitelesen megélt vagyonközösség abban segít, hogy a birtokló, kisajátító működésmódból megtisztuljunk, s ehelyett már itt a monostorban teljesebben részesedjünk Isten jelenlétében, gondviselésében.

A radikális vagyonszétosztás eszménye, élethetősége

„Ha volt valami vagyona, azt ossza ki előbb a szegények között, vagy ünnepélyesen adományozza a monostornak; de semmit ne tartson meg magának az egészéből, hiszen tudja, hogy még saját testével sem rendelkezhetik.” (RB 58,24–25)

A kora középkori monachusok úgy tekintenek a saját testükre, mint az ókori rabszolgatartók rabszolgáikra. Se a gondolataik, se az eszköztárgyaik, se a testük nem saját tulajdonuk. A szerzetesélet kezdetén s azután is a teljes önátadás a bizalom terében, Isten terében lehetséges: akire ráhagyatkozom, az nem él vissza a bizalmammal. Mitől válik élethetővé, közösségteremtő erővé ez a radikális evangéliumi eszmény? Bizonyosan a helyi előljáró arány-, hitérzéke és emberismerete táplálja a bizalmat a testvérekben. Az áldáskérés gyakorlata kétségtelen, hogy a hit útja, a hitből fakadó cselekedet. Visszajelzést kérek, visszajelzést kapok. Áldást kérek, és áldást kapok. Van olyan, hogy kérek és nem kapok áldást? Mi emberek olykor – gyógyulatlanságaink miatt – megvonjuk egymástól ezt a kegyelmet. Isten azonban nem tud nem megáldani bennünket, akik a birtoklástól a létezésig haladunk lépésről lépésre a Regula ösvényén.

Vásárhelyi Anzelm